

Thuis vanuit je luie stoel studeren aan een topuniversiteit als Stanford, MIT of Harvard, welke student wil dat nu niet? Het is mogelijk door MOOC's: gratis online cursussen zonder toelatingseisen voor grote aantallen studenten. In 2012 maakten MOOC's een stormachtige ontwikkeling door. Maar wat zijn MOOC's eigenlijk en wat heb je eraan als student? Welke plaats krijgen ze in het reguliere onderwijs? Modulair vroeg het prof. dr. ir. Fred Mulder en dr. ir. Robert Schuwer van de Open Universiteit, beiden experts in Open Educational Resources en internationaal gevraagde sprekers over MOOC's.

Tekst: Olga Teunis
Beeld: Chris Peeters

MOOC's veroveren een plaats in het onderwijs

De afkorting MOOC staat voor Massive Open Online Course: een op zichzelf staande cursus, die via internet wordt aangeboden en die toegankelijk is zonder kosten en zonder toegangseisen voor honderden of zelfs tienduizenden deelnemers. MOOC's worden aangeboden via speciale websites, zoals Coursera, Udacity of edX, of direct door een onderwijsinstelling zelf. Zo biedt de Universiteit van Amsterdam via haar eigen website een MOOC aan over communicatiewetenschappen en verzorgt de Universiteit Leiden een cursus European Law via Coursera. Was de MOOC anderhalf jaar geleden nog een vrijwel onbekend fenomeen, inmiddels heeft de gemiddelde krantenlezer de term al wel eens horen vallen.

Waar komen MOOC's toch zo plots vandaan?

Fred: 'Het lijkt misschien alsof MOOC's uit het niets verschenen zijn, maar dat is niet helemaal waar. Het gaat in feite om een afsplitsing binnen de beweging van Open Educational Resources. Het startsein voor OER werd gegeven in 2001, toen de Amerikaanse topuniversiteit MIT besloot haar cursusmateriaal online te publiceren. Daarmee kwam een beweging op gang die zich richt op de brede toegankelijkheid en het hergebruik van leermateriaal door open licenties.'

Robert: 'Een van de eerste MOOC's werd in 2008 gegeven als een experiment in connectivistisch leren, maar de grote doorbraak kwam in 2011. Toen besloot Sebastian Thrun van Stanford University de colleges van de cursus Artificial Intelligence, die hij normaal gesproken gaf voor 200 studenten, tegelijkertijd ook online open te stellen. Tot zijn grote verbazing schreven zich 160.000 studenten in voor de online variant. Het was onmiddellijk groot

nieuws. Thrun stopte als docent en lanceerde in januari 2012 het platform Udacity voor gratis online cursussen. Twee weken later volgden twee andere Stanford-docenten met het concurrerende Coursera en in mei lanceerden MIT en Harvard University samen edX.'

Hoe komt het dat er zoveel aandacht is voor MOOC's?

Fred: 'Door het enorme succes van die cursus Artificial Intelligence was het duidelijk dat er een behoefte was aan een dergelijk aanbod. MOOC's zijn interessant voor werkenden die zich in een bepaald onderwerp willen bijscholen, voor geïnteresseerden die zich in een thema willen verdiepen en voor studenten die zich breder willen oriënteren. Omdat juist deze exclusieve topuniversiteiten aan de wieg stonden, was er extreem veel publieke aandacht. Er zijn ook grote sommen geïnvesteerd in de MOOC-platforms, zowel door de oprichtende universiteiten als door durfkapitalisten. Een dik jaar later floreert Udacity en zijn Coursera en edX grote consortia geworden van met name Amerikaanse topuniversiteiten, met een groeiend aantal belangrijke universiteiten uit de rest van de wereld. Inmiddels zijn er ook nationale initiatieven genomen als Futurelearn in het Verenigd Koninkrijk en Open2Study in Australië.'

Wat zijn de motieven van onderwijsinstellingen die MOOC's aanbieden?

Robert: 'Het biedt zichtbaarheid en dat is vooral voor kwalitatief zeer goede universiteiten belangrijk. Via MOOC's leren mensen de universiteit beter kennen en dat trekt studenten en onderzoekers aan vanuit

de hele wereld. Daarnaast zorgt een MOOC voor een kwaliteitsimpuls, door het openbare karakter en de bijbehorende feedback. Sommige universiteiten zijn vooral geïnteresseerd in de learning analytics: door de grote aantallen deelnemers kunnen MOOC's beter inzicht bieden in de didactiek van online leren. Daarnaast willen onderwijsinstellingen hun onderwijs voor meer doelgroepen toegankelijk maken. Eigenlijk zijn het grofweg dezelfde motieven als voor Open Educational Resources.'

Fred Mulder: 'Mooc's zullen het onderwijs fundamenteel veranderen'

Wat zijn de verschillen tussen MOOC's en Open Educational Resources?

Fred: 'De OER-beweging is erop gericht leer-materiaal breed beschikbaar te maken. Open licenties vormen een belangrijk uitgangspunt. Deze geven docenten de mogelijkheid cursus-materiaal te hergebruiken en aan te passen voor het eigen onderwijs. Bij de meeste MOOC's is er geen sprake van open licenties. Naast alle enthousiasme over MOOC's is dit een punt van kritiek dat regelmatig te horen valt. Een ander kritiekpunt is het basale didactische model: de meeste MOOC's gaan uit van het traditionele model van hoorcolleges, waarbij de docent centraal staat en niet de lerende. Dit alles is wel volop in beweging: er ontstaan nieuwe typen MOOC's, de didactische diversiteit neemt toe en er zijn al initiatieven om 'echt open' MOOC's te ontwikkelen.'

Als ik een MOOC wil volgen, hoe gaat dat dan in de praktijk?

Robert: 'Je begint met het opzoeken van een cursus, bijvoorbeeld op www.class-central.org. Dat is een goede portaal-site die verwijst naar

bijna alle aanbieders van MOOC's. Vervolgens schrijf je je in en wacht je tot de cursus van start gaat. MOOC's worden namelijk meestal in een bepaalde periode aangeboden voor een vast cohort studenten. De doorlooptijd is doorgaans vijf tot tien weken. In mijn ervaring tot nog toe bestaat zo'n cursus uit professioneel gemonteerde video-fragmenten, met een vrij duidelijke opbouw: elke video bestaat uit een introductie, behandeling van het onderwerp, samenvatting en vooruitblik. Je ziet of hoort bijvoorbeeld de docent, muziekfragmenten, sheets, illustratiemateriaal of meerkeuzevragen. In de loop van de cursus moet je ook opgaven maken, waarop je feedback krijgt en meestal bestaat de mogelijkheid om in een forum vragen te stellen. Heb je de cursus goed doorlopen, dan ontvang je een certificaat van deelname.'

Welke plaats zullen MOOC's op termijn innemen in het onderwijsveld?

Fred: 'Op dit moment zijn MOOC's nog geen onderdeel van het reguliere onderwijs, maar een aanvulling daarop. Het zijn losse cursussen, die geen vervanging zijn voor een volledig bachelorprogramma. Een belangrijke factor is dat MOOC's doorgaans niet worden afgesloten met een erkend certificaat. Daar komt wel snel verandering in: in de VS zijn al de eerste MOOC's geaccrediteerd. Ook zijn er organisaties die MOOC's door middel van examens certificeren.'

Robert: 'Het betekent dat een betrouwbare partij onder gecontroleerde omstandigheden een examen afneemt van de bestudeerde stof en hiervoor een erkend certificaat afgeeft. Als je zo kunt aantonen dat je een uitstekende cursus van Harvard hebt bestudeerd, dan kunnen Nederlandse universiteiten daar niet zo maar omheen. Het onderwijs zal positie moeten bepalen, bijvoorbeeld in het vrijstellingenbeleid. Je kunt je voorstellen dat het op niet al te lange termijn mogelijk is om MOOC's als losse cursussen in te brengen in een bachelorprogramma.'

Zijn MOOC's nog steeds voornamelijk een Amerikaans fenomeen?

Fred: 'De bakermat lag in de VS en ook door Coursera, Udacity en edX is de Amerikaanse

invloed groot. Maar MOOC's zijn snel over de hele wereld geadopteerd. Ik denk dat er behoefte is aan onderwijs dat aan de eigen culturele context is aangepast. Zo is op 25 april een eerste pan-Europees initiatief gelanceerd door de European Association of Distance Teaching Universities en elf van haar leden in nauwe samenwerking met de Europese Commissie. Ik heb het voorrecht die actie te leiden. De elf partners bieden ieder op zich MOOC's aan, in ieder geval in hun eigen taal. Dat veeltalige aanbod is typisch voor Europa. Deze cursussen hebben als gemeenschappelijke kenmerken: open licenties, een learner-centered aanpak, speciaal voor zelfstudie ontwikkelde leermaterialen en soms afsluitende cursuscertificaten, die echter niet gratis zijn. Kijk maar eens op www.OpenupEd.eu.'

Robert: 'De Open Universiteit verzorgt in dit initiatief cursussen over cultureel erfgoed, duurzaamheid, klimaatverandering en over leren en het brein.'

Wat brengt de toekomst: zijn MOOC's een hype of een nieuwe realiteit?

Fred: 'MOOC's zijn een zeer krachtige hype: ze hebben grote bekendheid, kennen een zeer snelle ontwikkeling, er is veel geld mee gemoeid, in het onderwijs spreekt iedereen erover. Maar MOOC's hebben ook alle kenmerken van een ontwrichtende technologie. Ik verwacht dat zij het onderwijs fundamenteel zullen veranderen. Er vinden nog zoveel nieuwe ontwikkelingen plaats dat niet te voorspellen valt hoe dit precies zal gaan. Het is in elk geval duidelijk dat het onderwijs niet om MOOC's heen kan.'

Prof. dr. ir. Fred Mulder is universiteitshoogleraar en heeft een UNESCO leerstoel in Open Educational Resources bij de Open Universiteit. Van 2000 tot 2010 was hij rector magnificus.

Dr. ir. Robert Schuwer is universitair hoofddocent bij de Open Universiteit. Hij is betrokken bij onderzoek naar en projecten op het gebied van OER en Open Education.